

УДК 811.111'255'373.46

DOI: 10.26565/2227-8877-2021-94-10

Джерела труднощів і вибір стратегій при перекладі суспільно-політичних термінів

Котляров Д. М.

старший викладач кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

e-mail: d.m.kotlyarov@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0386-9046>;

GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&img=%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE+%D0%9A%D0%BE%D1%82%D0%BB%D1%8F%D1%80%D0%BE%D0%B2&authuser=2&user=dRY1UGoAAAAJ>;

RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Dmytro_Kotlyarov

(Харків)

Метою цього дослідження було виокремлення й аналіз найчастотніших труднощів, з якими стикаються студенти при письмовому перекладі суспільно-політичних термінологічних одиниць з англійської та української мов та стратегій, які вони вибирають для подолання згаданих труднощів. Для досягнення поставленої мети було складено два списки термінологічних одиниць англійською та українською. Загальна кількість одиниць на одного досліджуваного складала сто п'ятнадцять слів та словосполучень кожною мовою. Досліджуваними були студенти третього та четвертого курсу факультету іноземних мов ХНУ імені В. Н. Каразіна, які протягом кількох семестрів опанували спеціалізовані курси у суспільно-політичній галузі перекладу, а отже, набули певного досвіду перекладу відповідної термінології. Їм було запропоновано виконати переклад вищевказаних термінів протягом сімдесяти хвилин. Потім отримані варіанти були проаналізовані: були виокремлено і систематизовано види труднощів, які стали причиною помилкового перекладу. Аналіз помилкових відповідей показав, що найчастіше помилки спричинювали: невиправданий дослівний переклад, що спричинювався невдалим вибором варіантного відповідника; міжмовна та внутрішньомовна інтерференція; смисловий розвиток; структурна складність; низька частотність термінологічної одиниці та відсутність предметних знань. Джерела труднощів, які виникають у студентів при перекладі суспільно-політичної лексики, та стратегії, які вони обирають для їх подолання, є загалом такими ж, як і в інших сферах перекладу. Згадані джерела та стратегії варто враховувати при визначенні змісту навчання майбутніх перекладачів.

Ключові слова: варіантний відповідник, калькування, міжмовна/внутрішньомовна інтерференція, низька частотність терміна, політична термінологія, предметні знання, смислові асоціації, структурна складність.

Kotlyarov D. Sources of difficulties and selection of strategies in translation of socio-political terms. The purpose of this study was to identify and analyze the most common difficulties faced by students in translating socio-political terminological units from English and Ukrainian and the strategies they choose to overcome these difficulties. To achieve this goal, two lists of terminological units had been compiled in English and Ukrainian. The total number of units per a testee was one hundred and fifteen words and word combinations in each language. The testees were third and fourth year students of the School of Foreign Languages at V. N. Karazin Kharkiv National University, who had mastered specialized courses in the socio-political field of translation during several semesters, and therefore had gained some experience in translating the relevant terminology. They were asked to translate the above mentioned terms within seventy minutes. Then their translations were analyzed: the types of difficulties that caused errors were identified and systematized. The analysis of erroneous answers showed that most errors were caused by: unjustified word-for-word translation, which was caused by faulty selection of a translation equivalent; interlingual and intralinguistic interference; semantic modification; structural complexity; low frequency of the terminological unit and lack of subject knowledge. The sources of difficulties that students have in translating socio-political terminology, and the strategies they choose to overcome them, are generally the same as in other fields of translation. These sources and strategies should be considered in designing training courses for future translators.

Key words: interlingual/intralinguistic interference, low frequency of a term, political terminology, semantic modification, structural complexity, subject knowledge, translation equivalent, word-for-word translation.

1. ВСТУП

Збільшення попиту на якісний переклад у суспільстві зумовило необхідність розробки нових методик навчання перекладу, які в свою чергу ґрунтуються на чіткому визначенні та детальному вивченні фахової компетентності викладача. Цю проблему почали вивчати відносно недавно [1; 4; 6; 8; 9]. Методика навчання перекладу передбачає визначення цілей навчання (зумовлених змістом перекладацької компетентності) та розробку системи вправ, спрямованих на формування необхідних перекладачеві компетентностей. Серед інших чинників, важливе місце займає розуміння змісту дій перекладачів (як професійних, так і студентів) в умовах напруження нервових та розумових сил.

Іншими словами, необхідно встановити типи джерела труднощів, що спричиняють помилки студентів, перекладацькі стратегії, до яких вдаються студенти для їх подолання, оцінити їхню доцільність, а одержані дані використати для побудови ефективніших комплексів вправ.

Останнім часом з'являлися публікації з цієї тематики, зокрема, на матеріалі музикознавчої [2], релігійної [5], міфологічної [3] та міждисциплінарної [7] сфер. За результатами згаданих розвідок встановлено, що джерелами труднощів у процесі перекладу можуть бути розбіжність принципів побудови термінів у контактуючих мовах, міжмовна та внутрішньомовна інтерференція, а також відсутність у перекладача відповідних фонових та предметних знань. Серед стратегій, які застосовували студенти для подолання згаданих труднощів, було виявлено буквальний переклад, транскодування, смисловий розвиток, застосування логіки, контекстуальну здогадку та імпровізацію. Однак загальний обсяг таких досліджень та охоплення можливих сфер залишається доволі незначним, зокрема, неохопленою є така важлива галузь, як суспільно-політична сфера, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Його метою було виявлення труднощів, що спричиняють застосування хибних стратегій студентами у процесі перекладу суспільно-політичної термінології, та виявлення самих стратегій. Для досягнення цієї мети слід було вирішити низку завдань: відібрати матеріал дослідження та випробуваних, провести експериментальне дослідження у вигляді зрізу умінь випробуваних перекладати відібрану термінологію, проаналізувати результати з точки зору джерел труднощів, що виникали у випробуваних, і стратегій, які вони застосовували для їх подолання, сформулювати попередні висновки розвідки.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єктом дослідження є зміст перекладацької діяльності, а предметом – лексичні труднощі, що виникають в процесі перекладу, та

перекладацькі стратегії, залучені для їхнього подолання.

Матеріалом дослідження було визначено 115 термінів (переважно термінологічних словосполучень) у суспільно-політичній сфері, які відносилися до кількох поняттєвих категорій (міжнародні відносини, переговори, міжнародна співпраця тощо), відібраних з оригінальних англословесних газетних текстів відповідного спрямування.

Методом випробуваннями були 80 студентів (8 чоловіків, 72 жінки, віком від 20 до 22 років) третього та четвертого курсів факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, що навчалися за спеціалізацією «Переклад». Їм пропонувалося протягом 70 хвилин письмово перекласти (без використання довідкових джерел) згадані 115 термінів українською мовою з англійської, а потім – навпаки. Продукти перекладу аналізувалися з точки зору їх правильності, джерел труднощів, що спричинили помилки, та застосованих стратегій. Результати аналізу подано далі.

1. Цілком очікувано, однією з причин помилок виявився невиправданий **дослівний переклад**, тобто намагання перекласти терміносполучення за допомогою найбільш уживаних значень кожного елемента словосполучення. Ця стратегія часто буває хибною, але в усному перекладі, коли немає доступу до словників, вона може якщо не передати, то бодай наблизити реципієнта повідомлення до розуміння сутності цього поняття. Цілком природно, що студенти з недостатньо високим рівнем володіння мовою перекладу досить часто вдаються до калькування словосполучень та дослівного перекладу їхніх компонентів. Наприклад, словосполучення *слабо-централізований союз (loose union)* було перекладено як *weekly centralized union*, *високі гості (distinguished guests)* – як *high guests*, *експортні збори (export levy)* – як *export taking*, *останній термін (deadline)* – як *last term*. Якщо в наведених прикладах запропонований випробуваними переклад хоча б частково передавав зміст поняття, то передача інших термінів значно ускладнював розуміння змісту перекладеного терміна, наприклад, словосполучення *надзвичайний стан (state of emergency)* перекладалось як *supernatural state, unnatural condition* або *unusual state*. При передачі першого компонента цього словосполучення (*надзвичайний*) спостерігалось намагання розкласти його на морфеми (*над + звичайний*), а потім відтворити ці морфеми уже в перекладеному слові (*super + natural, un + natural condition, un + usual*). Ще одним прикладом невдалого вибору перекладацької стратегії є дослівний переклад терміна *порядок денний (agenda)* як *daytime order* або *day's order*. Економічний термін *пакет акцій (shareholding)* дослівно перекладався як *packet of actions*. В усіх цих випадках помилки свідчать про недостатню сформованість екстралінгвістичної та

термінологічної складових фахової компетентності перекладача. У першому випадку, відсутність відповідних предметних знань заважає повною мірою зрозуміти зміст українськомовного терміна, а в другому – в лексиконі випробуваних відсутні англійські відповідники зазначених українськомовних термінів, внаслідок чого вони змушені вдаватися до дослівного перекладу.

2. Дослівний переклад може мати форму **невдалого вибору варіантного відповідника**. Незнання або невірний вибір значень останнього елемента словосполучення *single-party rule* (*однопартійна диктатура*) спричинило появи варіантів *закон про одну партію* або *правило однопартійності*. Схожа ситуація мала місце під час перекладу словосполучення *export duty* (*експортне мито*), де вузьке галузеве значення терміна *мито* було замінено на загальноживані *обов'язок*, *борг* або *зобов'язання*. В результаті з'явилися такі варіанти як *експортний борг*, *торгові зобов'язання*, *обов'язок експортувати товари*. При спробі підібрати значення для кожного елемента словосполучення *cash collection* окремо, пропонувалися невірні відповідники типу *колекція монет* або *грошова колекція*. Імовірною причиною хибного вибору відповідника може бути відсутність контексту (хоча це не було перешкодою в інших випадках, адже випробуваних попереджали, що усі терміни відносяться до політичної сфери), через що студенти обирали перше ліпше значення, при якому словосполучення набувало б хоч якогось сенсу. Те ж саме спостерігалось при перекладі терміна *utility* (*комунальне підприємство*), де пропонувалися відповідники з інформаційної сфери, такі як *утиліта* або *комп'ютерна програма*.

3. Ще одним джерелом помилок є **міжмовна інтерференція**, чий вплив спостерігається у таких варіантах перекладу: *регіональна суперечка* (*regional dispute*) – *regional superation* (варто відзначити спробу транскодування українського слова *суперечка* як *superation*, вірогідно пов'язану з відсутністю відповідника в лексиконі випробуваного); *врегулювати претензії* (*settle claims*) – *regulate pretense* (тут знову спостерігається намагання транскодувати слово *претензії*, вірогідно з тих же причин). Також очевидним є вплив з боку інших іноземних мов, які вивчали випробувані. Наприклад, серед перекладів словосполучення *політичний ландшафт* (*political landscape*) було помічено варіант *politic landschaft*, де очевидним є вплив німецької мови, а серед варіантів перекладу терміна *палата депутатів* (*chamber of deputies*) спостерігався варіант *député house*, де беззаперечною є інтерференція французької мови. На відміну від попередніх двох прикладів, де, адресати, вірогідно, не розуміють належним чином зміст терміна у тексті оригіналу, у двох останніх випадках таке розуміння відбудеться, хоча б з причини значної форми відповідних слів в англійській та німецькій і французьких мовах відповідно.

Іноді на переклад окремого слова може впливати його графічна або фонетична (повна чи часткова) схожість з іншим словом у мові перекладу. При цьому, семантична близькість не є обов'язковою. І в цьому випадку спостерігається вплив міжмовної інтерференції. Це явище можна проілюструвати на прикладі двох словосполучень. Так серед відповідників терміна *legislators* (*законодавці*), запропонованих випробуваними, помічено варіант *реєстратори*, що за формою віддалено нагадує англійський термін. Перший компонент у словосполученні *diversification of the suppliers* (*диверсифікація постачальників*) у деяких випробуваних асоціювався з українським словом *диверсія*, що пояснює появу таких варіантів як *диверсія постачальників*, *підривна акція постачальників*.

Якщо індивід є білінгвом, тобто використовує в побуті та навчанні дві мови (жодна з яких не є мовою, яку вони вивчають як іноземну), то доволі часто спостерігається вплив однієї з них при перекладі іншою. Це особливо помітно, коли ці дві мови мають чимало графічно та фонетично схожих лексичних одиниць, як, наприклад, в українській та російській, та якщо рівень володіння однією з них (мовою перекладу) є нижчим за іншу. Це можна спостерігати на прикладах перекладу деяких термінологічних одиниць, наприклад, при перекладі словосполучення *exchange speeches* (*обмінитись промовами*) пропонувалися такі відповідники як *обмін речами* та *обмінитись речами* – в обох випадках при перекладі українською мовою спостерігається інтерференція з боку російської (*speech* – *речь* (рос.), тобто *виступ* українською). Вірогідно, тут випробуваний вдався до подвійного послідовного перекладу: спочатку російською з англійської, а потім – з російської українською. Але, добираючи український відповідник російськомовному слову *речь* (*speech*), він помилково обрав українськомовне слово *річ*, яке має зовсім інше значення. У іншому випадку, відповідником останнього компонента англійського словосполучення *human rights abuses* (порушення громадянських прав) було запропоновано слова *тягар* (*тягар людських прав*) *правова надмірність*. Можна припустити, що такі неочікувані відповідники виникли під впливом інтерференції російськомовного слова *обуза*, яке за графічною формою віддалено нагадує англійське лексему *abuses*.

Серед інших випадків очікувано помічено чимало прикладів інтерференції у парі «англійська – українська мови», особливо коли йдеться про інтернаціоналізми. Наприклад, відповідником другого компонента словосполучення *атмосфера конкуренції* (*bidding environment*) пропонувався термін *concurrance* (*atmosphere of concurrence*), який за формою нагадує українськомовний термін (*конкуренція*), але має принципово інше значення. Випадки цього виду інтерференції ілюструють ще три приклади

ди: вживання слова *trench* як відповідника терміна *транш* при передачі словосполучення *транш позики* (*loan tranche*) як *trench of borrowing*; використання слова *palate* як відповідника терміна *палата* в процесі перекладу словосполучення *палата депутатів* (*chamber of deputies*) як *deputy palate*; транскодування (*perspectives*) першого слова словосполучення *перспективи та напрямки* (*prospects and directions*), внаслідок чого воно передавалося як *perspectives and directions*. Цікавим прикладом подвійної міжмовної інтерференції є переклад слова *повноваження* (*powers, authority*) як *plenipotension*. Можна припустити, що випробуваний виокремив слово *Plenipotentiary* з терміна *Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary* (Надзвичайний і Повноважний Посол) та замінив суфікс *tiary na sion*, додавши новотвору форму іменника. Спостерігалися й випадки комбінованої інтерференції між трьома мовами. Наприклад, при передачі словосполучення *на невизначений час* (*indefinitely*) під впливом інтерференції з боку російської мови, українське слово *час* (термін) було сприйняте у значенні російськомовного омографу *час* (рос. година), а в процесі перекладу структура українського словосполучення калькувалася, внаслідок чого відповідником було запропоновано дослівний варіант (*for unestablished hour*), який однак не є відповідником за змістом. Таким чином, причиною хибного перекладу може стати не тільки недостатнє володіння мовою перекладу, але і мовою оригіналу.

4. Саме недостатнє знання лексичних та граматичних норм мови оригіналу часто ставали причиною **внутрішньомовної інтерференції**. Так, відповідниками словосполучення *судді у карних справах* (*criminal judges*) пропонувалися такі варіанти як *judges for punishing affairs* або *penal judges*. Вірогідно, тут спостерігається змішування поняття *карний* на *каральний*, схожих за своє графічною формою. Оскільки обидва слова належать до української (мови оригіналу), помилки перекладу цього словосполучення слід віднести на рахунок внутрішньомовної інтерференції.

Помилки, пов'язаних з внутрішньомовною інтерференцією, при перекладі з української було помітно менше, ніж при передачі англійських термінів. Далі наводимо найбільш репрезентативні. Так, внутрішньомовна інтерференція, а саме схожість з прикметниками *elegant* та *illegal*, імовірно, стала причиною невірної передачі терміна *allegations* (*безпідставні твердження*), відповідниками якого пропонувалися такі слова як *елегантно* та *нелегальний*. При перекладі лексеми *hostility* (*ворожість*) деякі випробувані напевне намагались вивести її значення за допомогою морфемного аналізу. Помилково асоціюючи основу *host* із значенням *хазяїн* або *господар*, вони пропонували такі варіанти як *хазяїновитість*, *господарство* або *гостинність* (імовірно, як риса справжнього хазяїна). До цієї ка-

тегорії можна віднести і передачу слова *unanimously* (*одногласно*), при перекладі якого його фонетична й графічна схожість із словом *anonymously* спричинила появу таких варіантів як *анонімно* чи *секретно*. Відповідником останнього компонента словосполучення *United Nations' charter* (статут ООН) пропонувалося слово *характер* (*характер ООН*) через подібність до лексеми *character*. При перекладі словосполучення *ensure progress* (*запобігти прогресу*) та *enforce measures* (*проводити заходи*) причиною хибного перекладу стала внутрішньомовна інтерференція з боку лексем *sure* та *force*, що спричинило пропонування таких варіантів як *впевнений прогрес* і *сталій розвиток* та *зміцнити дії* і *посилити заходи* відповідно. Так само і незнання похідних форм від слова *ship* призвели до перекладу словосполучення *foreign shipments* (*закордонні поставки*) як *закордонне кораблебудування* та *імпорتنі човни*.

5. Наступною причиною помилок є невдале намагання досліджуваних перекласти термінологічні одиниці за допомогою **сміслового розвитку**. Тут і надалі цим терміном позначено помилкову перекладацьку стратегію, що використовується досліджуваними, коли ті самотужки намагаються перекласти термінологічну одиницю (часто розклавши її на окремі елементи), ґрунтуючись на певних поняттєвих асоціаціях (обмежених індивідуальним досвідом), що виникають в їхній пам'яті під час перекладу певного елемента. Так відповідниками уже згаданого словосполучення *високі гості* (*distinguished guests*) пропонувалися такі лексеми як *VIP persons, public people, leaders, celebrities*. Чітко вгадується намагання розкрити значення метафори *високі гості*. Але якщо у цьому прикладі помилка сталася на етапі відтворення мовою перекладу, то в інших складності виникають ще на етапі сприймання.

Так низька частотність терміна *слабо-централізований союз* (*loose union*) та, вірогідно, брак відповідних предметних знань, спричинив появу таких його невдалих відповідників як *weak structure, bad managed association, badly focused organization*. Вірогідно, хибні смислові асоціації спричинили використання негативних означень *weak, bad managed, badly focused*, хоча терміну *слабо-централізований* вони не притаманні. Так само деякі випробувані невдало перекладали словосполучення *безпрецедентна проблема* (*unprecedented problem*) означеннями з негативними афіксами (*undecidable problem, fruitless task, irrational problem*). У деяких випробуваних словосполучення *внутрішньополітичні події* (*internal political developments*) викликало хибні смислові асоціації, пов'язані з громадянським протестом, внаслідок чого пропонувалися такі варіанти перекладу як *revolutionary actions, meetings, street demonstrations*. При передачі словосполучення *закордонні поставки* (*foreign shipments*), вірогідно, виникла асоціація з товарами та торгівлею, що спричинило такі варіанти як *exporting goods, abroad*

sendings та *international trade*. Саме невдалі смисло-ві асоціації стали причиною хибного смислового розвитку і невдалого перекладу словосполучень *меморандум про співпрацю (memorandum on cooperation) – cooperation agreement* та *фінансові надходження (cash collection) – money capital*.

Серед варіантів перекладу англomовних термінологічних словосполучень було також чимало прикладів, коли за відсутністю іншомовного еквіваленту, досліджувані намагалися добирати значення, що, в їхньому розумінні, є семантично близькими до значення оригіналу. Так, причиною невдалого перекладу словосполучення *government delegation (урядова делегація)* як *парламентська делегація, привладна делегація*, імовірно, є смисловий розвиток слова *government* у бік його отожднювання із владою взагалі, включаючи усі її гілки (виконавчу, законодавчу та судову). Разом з тим, другий варіант можна вважати ще й результатом не виправданої генералізації значення слова *government*.

Ще одним випадком смислового розвитку є передача словосполучення *legislative initiatives (законодавчі ініціативи)* як *законні ініціативи, урядові ініціативи, намагання влади, рішення адміністрації*, де принаймні останні три варіанти не мають відношення до влади, тобто її виконавчої гілки. Доволі цікавим прикладом смислового розвитку є переклад словосполучення *competitive bidding environment (атмосфера конкуренції на біржових торгах)* як *середовище конкурентів, змагальний дух або змагання на природі*. Очевидно, що випробувані знали певні значення слова *competitive*, яке викликало асоціації із змаганням або конкуренцією та слова *environment* (асоціювалося із довкіллям), але незнання досить нечастотного слова *bidding*, а тому і відсутність будь-яких асоціацій, завадило вірно передати загальний зміст словосполучення.

Досить схожою є ситуація з перекладом словосполучення *power linkages (депутатські спілки у парламенті)*, де пропонувалися такі невдалі відповідники як *владні організації, урядові зв'язки, зв'язи у владних структурах*. Виходячи з варіантів перекладу, випробуваним знайомі загальні значення обох елементів окремо. Однак низька частотність цього терміну та відсутність контексту завадили правильно ідентифікувати значення елементів словосполучення. Низька частотність та невдалі асоціації спричинили антонімічний переклад словосполучення *forge peace (встановити мир)*, внаслідок чого значення словосполучення у перекладі змінилось на діаметрально протилежне: *порушити мир, зруйнувати мир або підірвати мир*.

6. Ще одним джерелом труднощів є **структурна складність** словосполучень, зокрема, атрибутивно-препозитивні конструкції. Подібних випадків було небагато, але вони свідчать про певні прогалини у змісті навчання, а тому потребують уваги. Так, при передачі словосполучень типу *угоди про*

контроль озброєння (arms control treaties) або порушення громадянських прав (human rights abuses) випробували, замість вживання згаданих конструкцій, пропонували варіанти типу *control weapons agreement* та *break of rights social*, де вони неввірно вибудовували порядок компонентів словосполучення, ігноруючи правило про те, що головний компонент йде останнім, а залежні означення передують йому. У випадку *break of rights social* не виключається вплив романських мов, де означення часто розташовуються після іменника.

Структурною складністю певною мірою можна пояснити і такі невдалі варіанти перекладу словосполучення *internal political developments (внутрішньополітичні події)* як *внутрішній політичний розвиток, розвиток внутрішньої політики, розвиток міжнародної політики*. Їх також можна пояснити неввірно встановленими логічними відносинами між трьома компонентами словосполучення та неввірним вибором варіантного відповідника лексеми *development (подія, розвиток, забудова)*. Така ж проблема стала причиною помилок при перекладі словосполучень *missile defense plan – план протиракетної оборони* (де пропонувалися такі невдалі варіанти як *план оборони ракетами, оборонний план ракети* або *план захисту ракет*) та *arms control treaties – угоди про контроль озброєння* (перекладені як *контрольні угоди та збройний контроль*). Тут спостерігається намагання встановити логічні зв'язки між компонентами словосполучення, але, через брак предметних знань, ця спроба виявилася невдалою. Структурна складність стала причиною невдачі і при перекладі терміна *growth potential (потенціал зростання)*, який через недосконалість розпізнавання смислу препозитивних конструкцій невдало тлумачився як *зростаючий потенціал* або *розвиток потенціалу*. Причиною невдалого перекладу терміна *criminal judges (судді у карних справах)* стали не тільки проблеми з інтерпретацією препозитивних конструкцій, але й неввірне тлумачення значення терміна *criminal*, внаслідок чого він транскодувався, породжуючи такі хибні варіанти як *злочинні суди* або *судді, пов'язані з криміналом*.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведене нами дослідження засвідчило, що джерела труднощів при перекладі громадсько-політичної лексики залишаються загалом тими ж, які встановлено щодо термінів у інших сферах: брак предметних знань; відсутність у лексиконі необхідних відповідників у зв'язку з низькою частотністю певних лексем або окремих їхніх значень; міжмовна та внутрішньомовна інтерференція; структурна складність слова чи словосполучення, особливо у випадках розбіжності принципів їхньої побудови в двох мовах. Найбільш неефективними стратегіями студентів у подоланні згаданих труднощів є

дослівний переклад, помилковий вибір варіантно-го відповідника та невдалий смисловий розвиток. Відповідно, підвищення ефективності перекладу у таких умовах потребує моделювання в процесі навчання подібних труднощів і керування навчальною

діяльністю студентів, спрямованих на їх розпізнавання в тексті оригіналу та оволодіння оптимальними стратегіями для їх подолання. В цьому і вбачається перспектива подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комиссаров, В. Н. (2002). *Современное переводоведение*. Москва: ЭТС.
2. Черноватий, Л. М., & Кукуєва, Н. О. (2005). Джерела труднощів при навчанні майбутніх перекладачів спеціальних термінів (на матеріалі музикознавчої термінології). *Вісник СумДУ*, 6(78), 136–143.
3. Черноватий, Л. М. (2010). Вплив структури фонових знань перекладача на інтерпретацію міфологічних алюзій. *Мова й дискурс: вимір і вимірювання*, 219–226.
4. Черноватий, Л. М. (2014). Зміст поняття «фахова компетентність перекладача» як складової методики навчання. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2(74), 84–87.
5. Черноватий, Л. М., & Якушева, Н. А. (2007). Проблеми формування фахової компетенції майбутніх перекладачів. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна*, 772, 135–137.
6. Beeby, A. (2000). Evaluating the development of translation competence. *Benjamins Translation Library*, 38, 185–198. <https://doi.org/10.1075/btl.38.18bee>
7. Chernovaty, L. M. (2015). Causes of text misinterpretation and translator's strategies under the conditions of ambiguity. *Preklad a kultura* 5 (pp. 199–209). Nitra-Bratislava: Univerzita Konstantina Filozofa, 199–209.
8. PACTE. Acquiring translation competence: Hypotheses and methodological problems in a research project (2000). *Investigating translation*, 99–106.
9. Schäffner, C., & Adab, B. (2000). Developing translation competence: Introduction. *Benjamins Translation Library*, 38, vii. <https://doi.org/10.1075/btl.38.01sch>

REFERENCES

1. Beeby, A. (2000). Evaluating the development of translation competence. *Benjamins Translation Library*, 38, 185–198. <https://doi.org/10.1075/btl.38.18bee>
2. Chernovaty, L. M. (2015). Causes of text misinterpretation and translator's strategies under the conditions of ambiguity. *Preklad a kultura* 5 (pp. 199–209). Nitra-Bratislava: Univerzita Konstantina Filozofa.
3. Chernovaty, L. M. (2010). Vplyv struktury fonovykh znan perekladacha na interpretatsiiu mifolohichnykh aliuzii [Influence of the structure of the translator's background knowledge on the interpretation of mythological allusions]. *Mova y dyskurs: vymir i vymirivannia: zbirnyk naukovykh prats [Language and discourse: measurement and measuring: a collection of scientific works]*, 219–226. (in Ukrainian)
4. Chernovaty, L. M. (2014). Zmist poniattia «fakhova kompetentnist perekladacha» yak skladovoi metodyky navchannia [Content of the concept "professional competence of translator" as a part of teaching methodology]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka [Bulletin of Ivan Franko Zhytomyr State University]*, 2(74), 84–87. (in Ukrainian)
5. Chernovaty, L. M., & Kukuieva, N. O. (2005). Dzherela trudnoshchiv pry navchanni maibutnykh perekladachiv spetsialnykh terminiv (na materialy muzykoznavchoi terminolohii) [Sources of difficulties in teaching special terms to future translators/interpreters (on the material of musicological terminology)]. *Visnyk SumDU [Bulletin of Sumy State University]*, 6(78), 136–143. (in Ukrainian)
6. Chernovaty, L. M., & Yakusheva, N. A. (2007). Problemy formuvannia fakhovoi kompetentsii maibutnykh perekladachiv [Problems of formation of professional competence in future translators/interpreters]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina [Bulletin of V. N. Karazin National University]*, 772, 135–137.
7. Komissarov, V. N. (2002). *Sovremennoe perevodovedenie [Modern translation studies]*. Moscow: ETS Publ. (in Russian).
8. PACTE. Acquiring translation competence: Hypotheses and methodological problems in a research project (2000). *Investigating Translation*, 99–106.
9. Schäffner, C., & Adab, B. (2000). Developing translation competence: Introduction. *Benjamins Translation Library*, 38, vii. <https://doi.org/10.1075/btl.38.01sch>

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Dmytro Kotlyarov – Reader at Mykola Lukash Translation Studies Department, School of Foreign Languages of V. N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: d.m.kotlyarov@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0386-9046>; GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&imq=%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE+%D0%9A%D0%BE%D1%82%D0%BB%D1%8F%D1%80%D0%BE%D0%B2&authuser=2&user=dRY1UGoAAAAJ>; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Dmytro_Kotlyarov